

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

С БАБА И ДЯДО В КЛАС

Цветелин Горанов, Тания Илиева,
Цветанка Борова, Нели Иванова, Борка Бончева
Начално училище „Христо Ботев“ – Плевен

Резюме. Статията разглежда проблемите, свързани със солидарността между поколенията. Споделени са добри педагогически практики за изграждане на връзка между децата и техните възрастни родители.

Keywords: solidarity, meeting of generations, pedagogical practices

„Нужно е цяло село, за да се възпита едно дете.“
Африканска поговорка

Според Я. А. Коменски семейството е първото „майчино училище“. Той е убеден, че образованието и възпитанието на човека се постигат най-добре през ранна възраст в семейството, че ако в детската възраст се пропуснат възможностите за развитие на заложбите, способностите и качествата на детето, трудно се навакват пропуските. Според Джон Лок физическото, нравственото и умственото възпитание на джентълмена става най-успешно в дома, затова родителите трябва да отделят повече внимание.

Антроположката Маргарет Мийд въвежда термина *generation gap*, за да определи онова разминаване, тръгващо от неразбиране и стигащо до бунт, което позволява на младите да изградят своя различна идентичност и да заемат място в света. Типовете отношения между поколенията тя подрежда в три категории. В най-общия случай младите се учат от старите и им подражават. Такива са традиционните общества във всички култури. Има обаче общества, където опитът на родителите губи ценността си поради това, че групата е попаднала в съвсем нови условия – такъв е случаят например със заселниците в Новите земи. В тези случаи отношенията между поколенията се прекъсват, а човек се учи и подражава на връстниците си, които са успели да се справят успешно с различни проблеми. Мийд прави хипотезата, че с все по-бързото развитие на модерното общество постепенно ще възникне нов тип отношения между поколенията, където старите ще се учат от младите, които ще се адаптират по-бързо към шеметната промяна.¹⁾

Въпреки промените в обществото голяма част от възрастните хора имат повече свободно време и могат да обръщат по-голямо внимание на децата от родителите. Те с радост им предават семейните традиции и културното наследство на фамилията. Имат по-голямо търпение да им разказват интересни истории, приказки, да излизат с тях на разходка и да ги водят на различни места. Когато поотраснат, могат да им показват писането на буквички и четенето, да им помагат с уроците. Ползата от добрите отношения баба – дядо – внуче не е само практическа, но и емоционална. Децата, които усещат силна любов в семейството, растат по-уверени в себе си и стойностни като личности. Те се научават да ценят семейните взаимоотношения и да се грижат за близките си. По правило щастливите здрави семейства отглеждат добри деца. Силната връзка с внуците е полезна не само за децата. Бабата и дядото се освежават и подмладяват покрай малчуганите, мобилизират се. Духовната наслада, която дава веселият детски смях, не може да се сравни с нищо. Не е случайна приказката, че внуците се обичат двойно повече от децата. Покрай тях възрастните хора изживяват втора младост и се чувстват по-пълноценни.

Любовта към възрастните членове на семейството се възпитава у децата. Учителите и родителите са тези, които трябва да ги научат да уважават и да поддържат връзка с баба и дядо. Според Шалва Александрович Амонашвили духовният живот на детето не е сбор от възпитателни мероприятия, насилва натрапени. Всичко трябва да се извършва в сътрудничество с детето.

През 2012 година, определена от Европейския съюз за Европейска година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията²⁾, педагогическият екип на НУ „Христо Ботев“ се включи в кампанията на МОН „Участвам и променям“ и инициативата на Регионалния инспекторат по образование – Плевен, „Дни на гражданските инициативи“, „Преодоляване на разликата между поколенията“, както и в проект на МОН „NELLII“.

Целта на проектните дейности, проведени с учениците от втори клас, е поколенията да работят заедно така, че да придобият различни умения и знания и да възприемат определена ценностна система. Заедно с обмяната на знания се стимулират реципрочни взаимоотношения между различните поколения и се съдейства за развитието на социален капитал и социална кохезия в нашето все по-застаряващо общество. Общуването между поколенията в училище дава възможност да се популяризират идеите за взаиморазбирателство, допринася за развитието на индивидуални качества и умения в името на едно по-интегриращо общество, окуражава се взаимното сътрудничество: поколенията предават опита и знанията си едно на друго, подпомага се солидарността и активната гражданска позиция, развитието на личността и се допринася за по-качествено образование.

В рамките на проекта са проведени срещи между поколенията с възрастните родители на второкласниците, като задачата на екипа е да се постави

фокус върху конструктивните поведения на учениците, да се подкрепи ролята на възрастните в грижите им за децата, както и сътрудничеството между институциите в системата на образованието и семействата. В контакта с възрастните хора децата се учат на отговорност, щедрост, солидарност и стават по-толерантни. Чрез прилагане на техниките за взаимно обучение и колективен опит те се учат на взаимопомощ и взаимно уважение, развиват социални и граждански умения.

Проведен е празничен урок под надслов „Вечер на баба, дядо и внуче, как на компютър ги учи“, като целите на съвместната дейност са подобряване на процеса на комуникиране, опознаване и сближаване на поколенията.

Работата по осъществяването на проекта започва още в началото на учебната година. Чрез беседа за миналото на българския народ у децата се събужда любопитството към живота на техните прародители. Това ги навежда на мисълта, че и техните баби и дядовци са били деца. Всеки второкласник написва писмо до своите баба и дядо, интересувайки се какъв е бил техният живот, когато са били на 8 – 9 години, какво са учили, как е преминало тяхното детство.

Ето краткият текст на писмото:

„Мили бабо и дядо,

много бих искал/а да зная отговорите Ви на следните въпроси:

1. Какво беше твоето училище?
2. Каква беше любимата ти храна?
3. Обичаше ли да четеш?
4. Коя бе любимата ти книга?
5. Имаш ли братя и сестри?
6. Къде живееше?
7. Имаше ли домашни любимци?
8. Каква кола имахте?
9. Как ходеше на училище?
10. Имаше ли колело?
11. Имаше ли телевизор?
12. А компютър имахте ли?

Надявам се скоро да ми отговориш.

Твой внук/внучка.....“

Отговорите на бабите и дядовците предизвикват любопитството на малките ученици. Те се впечатлени, че техните възрастни родители не са имали компютър, затова предлагат да ги научат да рисуват на компютър „Шарена черга“, спомен от детството. Второкласниците искат да предадат своите компютърни умения, придобити в часовете по ЗИП – Информационни технологии, в училище с урок „Вечер на баба, дядо и внуче, как на компютър ги учи“. Местата на компютрите бяха запълнени от внуците и техните баби и дядовци.

От своя страна, възрастните, за които нямаше свободни компютърни места, рисуваха шарена черга или изработваха интересни хартиени фигурки, мил спомен от своето детство.

С мили думи, отправени към баба и дядо, приключва празничният урок:

„Мили баби и дядовци,

... много силно сега ви прегръщаме...

На безкрайната ви доброта с обич ще отвърщаме.

Глава пред вас прекланяме и целуваме ви ръцете.

Молим ви за прошка... И с усмивка ни благословете“.

За педагозите остава удовлетворението, че са постигнати възпитателните цели, поставени с този проект – да се развие чувството за съпричастност и разбиране у децата към близките им възрастни хора, да се допринесе за сближаване на поколенията.

При срещата на поколенията с учениците от втори клас децата влизат в ролята на журналисти и след разговори със своите родители и най-близки роднини (баби и дядовци) написват интересни съчинения, в които разказват на какво са играли близките им, когато са били на тяхната възраст. Провокирани от тези разкази, децата започват да търсят запазени любими играчки и книжки – скъп спомен на родителите си. След тази подготовка те поканиха своите баби и дядовци на разговор, в който децата да научат на какво са играли техните по-възрастни роднини, да видят играчки от миналото.

От страна на родителите е организирана експозиция, на която те представят кукли, пушкало, лагерна количка, пушка за фунийки, парцалена топка, кукла от царевица, ролкови кѐнки, оловни войничета, кукла от подрѐчни материали (молив за тяло, кѐлбо прежда за глава, кѐрпа за дреха), настолни игри и др. Някои от играчките са направени специално за случая от тях, което показва колко приятно им е да се върнат в своето детство.

В хода на разговора учениците споделят наученото и видяното, а бабите и дядовците разказват за своите детски игри. Дѐца и родители с удоволствие се включват в игрите „Избери и изпълни“, „Пешки“, „Пачи крак“, „Джилик“, „Свинка“, „Родословно дѐрво“, „Дама“.

Родители отбелязват, че за разлика от децата си те са играли на улицата, в двора, в парка и в техните игри са участвали много дѐца. По-младото поколение научава игрите „Попичар“, „Градове“, стреляне с „пушкало“.

Сѐхраняването на националното самосѐзнание чрез празниците и обичаите е приоритет на всяка нация в сѐвременния глобализиращ се свят. Традициите и обичаите отличават народите помежду им, придават им уникалността, която ги сѐхранява с годините. Празниците на всеки народ сѐпѐтстват неговия живот. В тях са сѐбрани богатият народен дух, вярата в доброто, надеждата за утрешния ден. Чрез тях народѐт предава от поколение на поколение своите трудови постижения, културни завоевания, естетика и нравствени добродѐте-

ли. Всяка нация пази своите обичаи и традиции. По думите на полския писател Хенрих Сенкевич „Както и най-слабият ветрец може да събори дървото без корен, така и обществото без традиции не може да устои сред бедствията, които могат да го връхлетят отвън“.

Чрез пресъздаването на народните празници и обичаи в училище се формира самосъзнанието на подрастващите, приобщават се към утвърдени идеали. Връзката между поколенията остава силна и трайна. По случай празника на мартеницата – символ на живота и здравето, на пролетта и обновяването на природата, второкласниците проучват и разказват легендата за хан Аспарух, който сложил началото на обичая за закичване с бял и червен конец, за младата пастирка, която не послушала съвета на свекъра си и била вкаменена в планината. Научават какво символизируют цветовете в мартеницата и как е изглеждала тя в миналото, кога трябва да се закичат, къде се закичват момите, ергените и децата, кога трябва да се свали мартеницата и всички традиции, които трябва да се спазват.

В рамките на Фестивал на ученето – инициатива на Регионален инспекторат по образованието, Плевен, и във връзка с проект NELLI на МОН в партньорство с Фондация на бизнеса за образованието и вестник „Аз Буки“, НУ „Христо Ботев“ участва с уъркшоп „Опитай да говориш с езика на другите“. Студенти от Педагогически колеж – Плевен, ученици, възрастни създадоха азбука на толерантността. Проектът реализира поставените цели: да популяризира разнообразните форми, възможности и ползи от ученето за хората от всички възрасти и да се представят атрактивни форми на учене през целия живот.

В резултат от съвместните дейности се осъществява идеята на Амонашвили – децата да получават уроци по човечност, при които да разбират и чувстват прелестта на човешките отношения, да определят моралната си позиция и да упражняват нравствено-етични постъпки.

Заключение

Опитът показва, че работата между представители на различни поколения спомага за овладяването на писмени и устни езикови умения. Мотивирани от работата с възрастните хора, учениците изпитват удоволствие да опишат преживяното и да им изпратят писма или да си контактуват по електронна поща. Възрастните, от своя страна, се престахват да използват новите средства за общуване и новите технологии за информация и комуникации.

С проведените инициативи се представи общественият принос на възрастните хора и им се даде възможност да запазят своята активна роля и своето здраве. Предаде се родовата памет, младите наследяват историята от по-възрастните и по този начин се изграждат по-успешно като личности. Правейки връзка между родовата памет и историята и чрез своята продължителност на живот, по-старите очертават пред по-младите както измерението на миналото, така и това на бъдещето.

БЕЛЕЖКИ

1. Новите млади. Ивайло Дичев – „Мениджър Нюз“, новинарски сайт на списание „Мениджър“ – <http://www.manager.bg/komentarite/novite-mladi>
2. www.active-ageing-2012.eu

WITH GRANDPARENTS IN CLASS

Abstract. The article discusses issues related to intergenerational solidarity. Shared are good pedagogical practices in establishing a link between children and their elderly parents.

**Tsvetelin Goranov, Tanya Ilieva,
Tsvetanka Berova, Neli Ivanova,
Borka Bontcheva**

✉ Elementary School „Hristo Botev“
35, P. Tsvetkov Str.
Pleven
E-mail: tania4kka@abv.bg